

5. Dünya Su Forumu İstanbul Su Mutabakatı

Yerel ve Bölgesel İdareler Bildirimi

Dünyanın farklı bölgelerinden gelen belediye başkanları ve seçilmiş yerel/bölgesel temsilciler olarak, küresel değişiklikler karşısında su yönetimi stratejileri geliştirmek amacı ile 2009 Mart ayında İstanbul'da bir araya gelerek **İSTANBUL SU MUTABAKATI**'na katılıyoruz.

Meksika'da yapılan Dördüncü Dünya Su Forumu sırasında 21 Mart 2006 tarihinde yayımlanan *Su İle İlgili Yerel İdareciler Bildirgesi* ile su ve sanitasyon konusunda yerel ve bölgesel idarecilerin farkındalıkları ve sorumlulukları dile getirilmiş ve hükümetler daha verimli bir ortaklık için çalışmaya davet edilmiştir.

Bizler bu noktada önceki taahhütlerimiz temelinde hareket etmekte, "farklılıkların suda yakınlaşması" için bütünleşik su yönetimi yaklaşımlarının gelişimine öncülük etmek ve sürdürülebilir kalkınmaya katkı ile dış baskılarla mücadele için kentlerimiz ve bölgelerimizin mücadelesini desteklemek konusundaki kararlılığımızı ifade etmekteyiz.

BÖLÜM I- Yerel ve Bölgesel Hükümetler Bildirgesi ve Eylem Çağrısı

Bu mutabakat ile şu ifadeleri benimsemekteyiz:

- Sağlıklı su ve sanitasyona erişim tüm insanların en temel haklarından biridir ve toplum sağlığını koruma ve yoksullukla mücadele hususunda çok önemli bir rol oynamaktadır¹.
- Su, kamu malıdır ve bu nedenle kısmen veya tamamen özel sektöre ihale edilmiş olsa da kamunun kontrolünde olmalıdır.
- Sanitasyon, su temini kadar önemli bir konudur ve yerel, bölgesel ve ulusal hükümetlerin siyasi gündeminde de bu şekilde kendine yer edinmelidir.
- Su ve sanitasyon hizmetlerinin temininde yerel düzey önemi giderek artan bir role sahiptir.
- Nüfus artışı, ekonomik kalkınma, göç ve kentleşme, dünya nüfusunun yarıdan fazlasının şu anda şehirlerde yaşıyor olması gibi hızlı küresel değişimler; su kaynakları, altyapı, ve vatandaşlara su ile sanitasyon hizmeti sağlayan sistemler konusunda yeni zorluklar meydana getirmektedir. Bu hızlı küresel değişimler su

¹ BM İnsan Hakları Komisyonunun su hakkı konusundaki girişimini şiddetle destekliyoruz

temini ve sanitasyon konusundaki Binyıl Kalkınma Hedefleri'ne (MDG) erişim sürecine yeni güçlükler eklemektedir.²

- Kent içi ve çevrelerindeki gecekondu ve kaçak yerleşim bölgeleri giderek büyümekte ve yoksulluk giderek daha büyük bir kent sorunu haline gelmektedir, bu durum su ve sanitasyona erişim ile arazi kullanımı gibi sorunlar arasındaki bağıın güçlendirilmesini gerekli kılmaktadır.
- İklim değişikliği vatandaşlarımızı etkileyen su döngüsünün her safhasını etkileyecektir: su kıtlığı yaygınlaşacak, sel ve kuraklık gibi ekstrem olaylar artacak, yer altı suyu miktarı düşecek, deniz seviyesi yükselecek, sıcaklıklar artacak, yağış rejimleri ve akarsu debileri değişecektir.
- Su kaynakları yönetimi, bölgesel ve yerel düzeyde, küresel değişikliklere uyum sağlamak için kullanılan bir araçtır.
- Su sorunlarının yapısı, kapsamı ve dinamikleri gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında farklılıklar ve benzerlikler göstermektedir. Her iki türde de yetersiz ve eskimiş altyapılar birer zorluk teşkil ederken, finansman, kapasite artırımı ve yasal çerçevelerin geliştirilmesi konuları özellikle gelişmekte olan ülkelerde sorunlara neden olmaktadır.
- Gerek yerel gerekse bölgesel tüm düzeylerdeki su talebini karşılayabilmek, küresel değişikliklere uyum sağlamak ve önlem alabilmek için, yeni ve kalıcı bir yaklaşım gereklidir. Su kaynakları ve hizmetlerinin eşit, uygun ve sürdürülebilir bir şekilde yönetimi için bütünleşik, koordineli faaliyetler ile farklı kademelerdeki idarelerin bu sorumlulukları paylaşması gerekmektedir.
- Sanitasyon konusu, yerel ve bölgesel planlama çalışmalarına dahil edilmeli, drenaj, içme suyu temini, atık su ve katı atık yönetimi gibi diğer alanlarla da bağlantılı hale getirilmeli, uygun olduğu ölçüde merkezi yönetimden uzak yaklaşımlarla uygulanmalı ve hanelerde hijyeni artırmak için yapılan genel eğitim ve farkındalık oluşturma kampanyaları ile desteklenmelidir.
- Yerel ve bölgesel planlama ve tasarım çalışmaları, su konusunda daha hassas kılınmalıdır.
- Kamu kurumları / işletmeleri su ve sanitasyon temininde merkezi bir role sahiptir ve kapasite artırımı ve işletim güçlendirme amaçlı mevcut destek mekanizmaları yeterli değildir.
- Kaliteli su ve sanitasyon hizmeti sağlanması ile ilgili maliyetler bulunmaktadır. Ancak yeterli miktarda, kalitede ve süreklilikte içme suyu ve sanitasyona erişim; maliyeti karşılanabilir ve adil bir biçimde sağlanmalıdır.
- Kentsel ve kırsal alanlarda su kullanımı son derece birbirine bağımlı niteliktedir ve yerel sürdürülebilir su yönetimi, tarımsal gıda üretiminin güvenli bir biçimde gerçekleştirilmesi ve kırsal nüfusun azalmasının önlenmesi için önemli bir role sahiptir.

---

² 2015 yılına kadar güvenli içme suyu kaynaklarına erişim olanağı olmayan insanların sayısını yarı yarıya azaltmak ve sanitasyon koşullarını geliştirmek amacıyla güden Birleşmiş Milletler Binyıl Kalkınma Hedefleri, doğrudan yerel idarelerin sorumluluğundadır.

Ayrıca, belediye başkanları ve seçilmiş yerel/bölgesel temsilciler olarak, taahhüt ettiğimiz faaliyetleri desteklemek adına ulusal hükümetlere ve uluslar arası kuruluşlara şu konularda çağrıda bulunuyoruz:

- Su kaynaklarının tüm kullanıcılar arasında mantıklı ve eşit şekilde paylaşılması ve sosyal / sağlık hedefleri, istihdam, ekonomik faaliyetler, kültürel ve eğlence geliştirme, çevre düzenlemeleri gibi konuların desteklenmesi amacı ile su güvenliği gerek ulusal, gerekse uluslar arası politikalarda daha yüksek öncelikli bir konuma getirilmelidir;
- Johannesburg Faaliyet Planı ve Binyıl Kalkınma Hedefleri'nde belirtilen amaçlara ulaşabilmek için özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki su ve sağlık hizmetlerine erişim ile yoksulluğa karşı mücadele uygulamaları hızlandırılmalıdır;
- Gerekli araç ve imkanlarla, Yerel ve Bölgesel İdarelerin su ve sanitasyon hizmetleri teminini yerel ve bölgesel olarak yönetebilecek yeterli insan ve teknik kabiliyete, kurumsal kapasiteye, mali kaynaklara ve yasal yetkiye sahip olmasını sağlamak için bir diyalog ortamı oluşturulmalıdır. Yerel idareler yetki ikamesi ilkesine bağlı kalarak bütün paydaşlarla müzakerede bulunmak suretiyle çeşitli yönetim modellerinden birini seçme imkanına sahip olmalıdır.
- Yerel ve Bölgesel İdarelerin, su ve sanitasyona erişimi geliştirmek ve iklim değişikliği ve diğer küresel değişimlere karşı hazırlanmak için ulusal ve ulus-üstü düzeylerde sürdürülebilir su yönetimi konusunda oluşturulan siyasi stratejilerin tanımlanması ve uygulanmasında Yerel ve Bölgesel İdareler de yer almalıdır. Bu değişimler su, sanitasyon, yağmur suyu ve diğer kentsel altyapıların tasarlanmasını içeren projelerde iklim değişikliğinin de hesaba katılmasını sağlamaktadır.
- Yerel ve bölgesel idarelerin, küresel değişikliklere uyum imkanı sağlayacak ve özellikle yoksullar olmak üzere bütün halkın gereksinimlerini karşılayacak yerel su ve sanitasyon altyapıları için finansmanı artırmak ve doğrudan finansman oluşturmak konusunda yerel ve bölgesel hükümetlerin imkanlarını artıracak finansman mekanizmaları ve yasal çerçeveler geliştirilmelidir.
- Su ve sanitasyon yatırımlarının borçlarla takas edilmesi gibi borç azaltmaya yönelik faaliyetlerde su sektörüne de yatırım yapılması sağlanmalıdır.
- Ulusal ve bölgesel düzeyde su döngüsü ve yönetim sistemlerini etkileyen gelecekteki iklim durumunun ve demografik gelişmelerin anlaşılması ve tahmini konusuna dikkat çekilmeli; yerel hükümetlerden elde edilen bilgileri paylaşarak yerel bir temelde bu gelişmelerin ilgililerce yorumlanmasını sağlamak gerekmektedir.
- Yerel ve Bölgesel İdarelerin nehir havza ve sınırları yönetimi konusunda daha faal olmalarını sağlamak için etkili mekanizmalar oluşturmak gerekmektedir;
- Kentsel ve kırsal alanları olduğu kadar ekosistemleri de etkileyen hidrolojik döngü ile ilgili sektörel politika seçenekleri konusunda daha koordineli önlemler almak gerekmektedir;
- Su ve sanitasyon ile ilgili Binyıl Kalkınma Hedeflerine yönelik çalışmalarda bulunan Yerel ve Bölgesel İdarelerin uluslar arası alanda işbirliğini, özellikle gelişmekte olan ve gelişmiş ülkelerin yerel ve bölgesel hükümetler arasındaki mali destekli ortaklıklar yoluyla ve mümkün olduğunda su ve sanitasyon hizmetleri kullanıcılarından elde edilen gelirlerin bu amaçla bir kısmının tahsis edilmesi yoluyla desteklenmesi gerekmektedir.

BÖLÜM II – Yerel ve Bölgesel İdarelerin Taahhütleri

Etkin stratejilerin acilen geliştirilmesi gereğinin farkına varan kentler ve bölgeler, uygun yasal, kurumsal ve mali yapıya ve teknik ve insani bir dizi kapasiteye gereksinim duymaktadır. Bununla birlikte iklim değişikliği, nüfus artışı, kentleşme, hızlı ekonomik kalkınma ve yerel su kaynakları ile su sistemleri üzerindeki diğer baskılar, etkilerini politik ve sosyal sistemlerin cevap verebileceğinden çok daha hızlı bir şekilde göstermektedirler.

Bu nedenle bizler, belediye başkanları ve seçilmiş yerel/bölgesel temsilciler olarak İSTANBUL SU MUTABAKATI'nı kendi yerel/bölgesel idarelerimiz adına imzalıyor ve elimizdeki tüm yetki ve kaynaklarla su yönetimi ve su altyapıları geliştirme alanındaki hedefimizi gerçekleştirmek için kendi yerel politikalarımız çerçevesinde azami çabayı göstermeyi taahhüt ediyoruz.

Bu taahhüt, ulusal idarelerin, yerel ve bölgesel idarelerin su sektöründe yüksek verimlilikli erişim ve başarılı sayılan uyum sağlama önlemleri almak için çok önemli bir rol oynamak zorunda olduklarının bilince varacakları ve yakın bir gelecekte yerel idarelerin bu konudaki faaliyetlerini etkin şekilde gerçekleştirebilmeleri ve finanse edebilmeleri için gereken siyasi reformları yapacakları beklentisi ile ifade edilmiştir.

Taahhüdümüzü yerine getirmek için siyasi gücümüzü sürdürülebilir su ve sanitasyon yönetimine bütünleşik ve katılımcı bir yaklaşım uygulayarak kendi şehir/bölgemizde Ekteki Prensipler'e dayanarak aşağıdaki faaliyetleri başlatmak için kullanacağız:

- Yerel su kaynakları bu kaynaklardaki canlı çeşitliliği üzerindeki iç ve dış baskıları, bu çeşit ve kaynakların korunması ile ilgili temel zorlukları tanımlamak amacıyla değerlendirmek;
- Uzun ve orta vadede yerel su kaynaklarını ve sistemlerini tehdit eden küresel zorluklarla mücadele için benimsenmesi gereken yerel ve bölgesel idare politikalarının, stratejilerinin ve planlarının envanterini oluşturmak;
- Temel aktörler arasında ortak bir vizyon oluşturmak, yerel öncelikleri ve su sektöründeki aktörlerin planlarını belirlemek amacıyla tüm paydaşlar ile yerel/bölgesel düzeyde bir diyalog geliştirmek;
- İstanbul Su Mutabakatında yapılan taahhütleri yansıtan ve yetkilerimizle ilgili hedef ve ölçülebilir amaçları tanımlamak, strateji ve faaliyetlerimizin hesap verilebilirlik düzeyini artırmak için takip ve raporlama çerçevesi oluşturmak;
- Su ve sanitasyon hizmetlerimizde gözle görülür bir iyileşme sağlamaya ve küresel değişimler karşısında yerel ve bölgesel duruşumuzu güçlendirmeye yönelik eylem planlarımızı uygulamak

Bunların yanı sıra, kentlerimizin yukarıdaki faaliyetleri gerçekleştirmede tecrübe edeceği zorlukları ve kaydedilecek ilerlemeyi içeren raporları oluşturarak, 2012 yılında düzenlenecek bir sonraki Dünya Su Forumu'nda paylaşmayı da taahhüt etmekteyiz.

EK: Yerel ve Bölgesel Eylem Planı İlkeleri (Yerel İçerik'e göre şekillendirilecektir)

Bulgular

Yerel veya Bölgesel İdareler, kendi su kaynaklarını ve hizmetlerini etkileyen zorluklar ile ilgili aşağıda belirtilmiş maddeler dahil, gerekli değerlendirmeleri yapmak durumundadır:

- Paydaşlarla işbirliği yaparak demografik alan kullanım değişimleri ve ekonomik eğilimlerle, bunların sonucunda ortaya çıkan su kaynakları taleplerini değerlendirmek ve bunları su kaynaklarına erişilebilirlik oranı ile kıyaslamak
- Güvenli içme suyu ve sanitasyon hizmetlerine erişim eksikliği çeken nüfusu tespit etmek
- Suyla bağlantılı olarak ortaya çıkan sağlıkla ilgili etkilere karşı en az korumaya sahip nüfusu tespit etmek
- İslah çalışmaları dahil, su altyapı gereksinimlerini ve bunları karşılayacak uygun finansmanları içeren bir çalışma yapmak.
- Sektörel baskı da dâhil olmak üzere entegre yönetim karşısındaki engelleri saptamak.
- Mümkün olan en iyi hava tahmin sistemlerini bir araya getirerek şehrin/yerel idarenin su kaynaklarından denize kadar olan hidrolojik birimlerini etkileyen faktörleri belirlemek.
- Şehrin su kaynak kapasitesini belirleyerek iklimsel ve küresel değişikliklerde uygulanacak olan temel senaryoları oluşturmak.
- İklimle bağlı diğer riskleri, potansiyel yararları ve su yönetimi ile ilgili açık noktaları belirlemek.
- Kirliliğe ve suya bağlı hastalıklara karşı nüfusun zayıf noktalarını saptamak.
- Hukuki çerçeveyi değerlendirmek, güçlendirmek ve uygulamaya koymak; kurumsal kapasiteyi belirlemek
- Sosyal, ekonomik (hem tarımsal hem de endüstriyel), kurumsal ve çevresel gereksinimleri karşılamaya yönelik su ile ilgili ihtiyaçları belirlemek

Hedefler

Yerel veya Bölgesel İdareler, yerel koşullar çerçevesinde, hukuki yetkilere uygun olarak ve tamamen kendi istekleri ile hedeflerini uygulamak ve desteklemek için aşağıdakilere benzer önlemler almak durumundadır:

- Fiziksel su kaybı miktarını x yılına kadar % x oranında azaltmak.
- İnsani ihtiyaçlar için kullanılan su tedarikini x yılına kadar % x oranında arttırmak.
- Kişi başına düşen su temini miktarını x yılına kadar x litreye çıkarmak
- x yılına kadar hane içi su tüketiminde kişi başına % x oranında tasarruf sağlamak
- x yılına kadar uluslararası su kalite standartlarına ulaşmak.
- x yılına kadar kanalizasyon sularının % x kadarının toplanması ve % x kadarının arıtılmasını sağlamak.
- Her yıl dökülen sanayi atık sularının % x kadarını denetlemek.
- x yılına kadar ekosistemin gerektirdiği su miktarını sağlamak.
- Suyla ilgili afetlerin verdiği hasarları, Gayrisafi Milli (ve/veya bölgesel) Hasıla'nın %x'inden %5'in altına indirmek.

Önlemler

Yukarıda belirtilen hedefleri gerçekleştirmede aşağıdaki önlemler değerlendirilebilir:

- Kentleşme ve küresel değişimlerle ilgili belirsizlik ve çeşitliliklere müdahale etmede kullanılacak, kırsal alanlardaki su teminini de göz önünde bulunduran ve modern su, sanitasyon ve yağmur suyu yönetimi teknikleri
- Küresel değişikliklerin havza seviyeleri ve deniz seviyesinde taşma riski ile ilgili etkilerini önleyici mekansal planlama ile ilgili önlemler alınması
- Geleceğin belirsizliği nedeni ile örneğin yeni depolama tesisleri, yeraltı sularının düzenli olarak çıkartılması, iç-havuzlama yöntemi ile su aktarımı, su koruma, geri dönüşüm veya deniz suyu arıtması gibi yöntemlerle daha esnek bir tedarik sağlayacak değişik su kaynaklar oluşturulması
- Su yönetimi ile ilgili kararlara halkın katılımını sağlayacak düzenleme kuralları ve mevzuatlar oluşturulması ve yerel/havza/bölgesel düzeyde finansman sağlanması
- Daha uzun süre kullanılacak yeni altyapı yatırımlarını gerçekleştirmek.
- Şehirlerde yaşayan nüfusu etkileyen su kaynaklı olumsuz sağlık koşullarını gidermek.
- Kentleşme ve iklimsel değişikliklerin etkilerine karşı suda yaşayan canlılar başta olmak üzere doğal çevreyi korumak.
- Su kaynaklarını ve buna bağlı biyolojik çeşitliliği korumak için tarımda kullanılan su kullanımını kısıtlamak.
- Sanayi ve ticaret sektörleri ile birlikte çalışarak suyun verimli şekilde kullanılmasını, su ürünlerinin tekrar kullanımını arttırmak ve kirliliği önlemek.
- Arıtılmış atık suyun yeniden kullanımı ve yağmur suyu hasadı gibi ekonomik ve etkili su yönetimi çözümlerini tercih etmek
- Su kaynaklı felaketlerin verdiği hasarı azaltmak için yapısal ve yapısal olmayan risk yönetim planları ve önlemleri geliştirmek ve uygulamak
- Taşkınları kontrol, drenaj geliştirme, kuraklık ve felakete müdahale ve deniz seviyesinin yükselmesine hazırlıklı olma planları geliştirmek ve uygulamak
- Ekstrem olaylara karşı koyabilecek ve değişen koşullarda kullanılacak altyapı sistemleri planlamak.
- Riski azaltmak ve su kaynaklarının tedariki, yönetimi ve bakımı konularında kadınların ve gençlerin rolünü dikkate almak
- Uygun finansal sistemler, idari geliştirmeler ve teknolojik yenilikler aramak.
- Sürdürülebilir su yönetimleri ve ekonomik gelişimi sağlamak için eğitim, öğretim ve teknoloji transferleri için teşvik unsurları sağlamak.